

**Чернігівська обласна універсальна наукова
бібліотека ім. В. Г. Короленка**

Бібліотечний світ
Дайджест
Вип. 3

Чернігів – 2010

ББК 78.3
Б 59

Бібліотечний світ: дайджест. Вип. 3. / ОУНБ ім. В. Г. Короленка; Підгот. А. Матюшенко; Відп. за вип. О. Сльозка. – Чернігів. – 2010. – 17 с.

Черговий випуск дайджесту «Бібліотечний світ» знайомить користувачів із цікавими публікаціями в російських фахових виданнях за останні місяці 2009 та 2010 рр. Пропоновані матеріали відображають досить широкий спектр діяльності сучасних бібліотек.

Комп'ютерний набір: А. Матюшенко
Комп'ютерне макетування Л. Цимбал
Ризограф ОУНБ ім. В. Г. Короленка
Тираж: 40 екз.

*Знання сьогодні – це інформація,
що має практичну цінність, служить
конкретним результатам.
П. Дрекер*

1. Сучасні концепції бібліотечного обслуговування. Бібліотечний маркетинг

Бражникова С. Не за страх, а за вознаграждение / С.Бражникова // Библиополе. – 2009 – №10 – С. 2 – 4.

Всі розуміють, що в умовах кризи для того, щоб вижити і продовжувати розвиватися, необхідно, щоб усі члени професійної команди бібліотеки працювали все більше і більше. Тому формування нової системи трудової мотивації стає однією з пріоритетних задач менеджменту з управління персоналом.

До числа найбільш простих і широко розповсюджених теорій мотивації праці належить концепція професора Д.Мак-Грегора з Мічиганського університету (США), що має назву ХУ-теорія. Ця концепція включає дві протилежні теорії: теорія «Х», згідно якої пересічна людина лінива, безініціативна, безвідповідальна, і керівник повинен по відношенню до підлеглих користуватись негативною мотивацією; і теорія «У», що будується на протилежних принципах. Вона стверджує, що найкращі засоби здійснення цілей організації – винагорода та особистісний розвиток персоналу. Взнявши на озброєння теорію «У», менеджер бібліотеки повинен постійно обдумувати можливі способи мотивації людей, використовуючи різні види стимулювання їхньої діяльності.

Сьогодні на перший план виходять нематеріальні (а точніше – моральні) види стимулювання, які є виразниками «громадського престижу» співробітника, його статусу в колективі. Найбільш сильний мотивуючий вплив виявляють:

- моральні заохочення (подяки, почесні грамоти);
- занесення в Книгу історії організації, на Дошку пошани;
- інформація в ЗМІ;
- нагородження пам'ятними значками;
- відгули, додаткові відпустки, цінні подарунки;
- навчання.

В Белгородській ДУНБ в основу політики розвитку персоналу покладено абсолютне правило заохочення за будь-які професійні, громадські і навіть особисті перемоги. В бібліотеці розроблено «Положення про моральне заохочення спеціалістів БДУНБ». Сюди увійшли такі нові аспекти мотивації, як внесок у розвиток бібліотеки, виконання та перевиконання планових показників, участь в громадському житті, інноваційна творчість, професійний розвиток, особистісні характеристики (рівень комунікабельності, неконфліктність). Сюди ж увійшли розроблені якісні і кількісні характеристики оцінки результативності трудової діяльності бібліотекарів (участь в грантових конкурсах, авторські публікації, виступи, розробка і впровадження нововведень в бібліотечно-інформаційне обслуговування, відсутність зареєстрованих скарг з боку користувачів і нарікань від керівників).

Таким чином спеціалісти зможуть чітко уявляти ті стимули, які пропонує їм бібліотека, більш повно відчувати зв'язок між своєю продуктивною, багаторічною працею, професійною творчістю і винагородами, що отримуються. В діючу систему моральних бонусів спеціалістів

входять листи-подяки від імені директора (до Нового року, Дня бібліотек, ювілеїв), грамоти (подяки) Управління культури, губернатора, Міністерства культури; звання «Заслужений працівник культури». Бібліотека щорічно подає кандидатури співробітників на обласну, міську Дошки пошани, а також на обласний щорічний конкурс «Менеджер року», що оголошується губернатором області.

Пропозиції про заохочення співробітників вносять всі члени колективу у вигляді службової записки. Затверджені і колективні номінації і нагороди: «Кращий структурний підрозділ», «Краща творча команда бібліотеки». В бібліотеці розроблена методика введення в посаду спеціаліста, що тільки-но прийшов у колектив. Вона основана на принципах «участі і залучення» і «допомоги та підтримки». Новенькому відразу призначається наставник. Через 2 місяці новий член колективу повинен відповісти на два питання: що слід змінити в бібліотеці, і що необхідно змінити в ньому самому. Новачок спочатку проходить практику в усіх структурних підрозділах, його обов'язково залучають до розробки сценаріїв корпоративних заходів, він повинен відвідувати всі публічні акції, що проводить установа.

Ефективною формою стимулювання діяльності співробітника є включення його в кадровий резерв, який складається з двох рівнів. В перший входять перспективні кандидатури, у яких професійна компетентність і особистісний потенціал оцінюється як достатній для призначення на одну з керівних посад. Кадровий резерв другого рівня передбачає перехід співробітника в інший підрозділ (на іншу ділянку роботи) на ту ж саму посадову категорію. Резервний список формується з різних джерел, в т.ч. за підсумками щорічних конкурсів спеціалістів і підрозділів «Наукові роботи в галузі бібліотечної справи», «Творчі ідеї і раціональні пропозиції», «Краща виставка бібліотеки».

Суть ротації кадрів в бібліотеці реалізується в трьох видах: вертикальна (підвищення в посаді), горизонтальна (перехід на ту ж сходинку кар'єрної вертикалі, але на іншу посаду), низхідна, коли керівника переміщують на більш низьку посаду. Протягом місяця функції завідуючого підрозділу в повному обсязі покладаються на одного зі співробітників.

Відбір співробітників, що виступають в якості викладачів на курсах підвищення кваліфікації для спеціалістів муніципальних бібліотек, дуже жорсткий. У потенціального викладача повинні бути розроблені і письмово оформлені та захищені лекційна, практична, демонстраційна частина занять.

У бібліотеці планується введення звань «Кращий за професією», «Кращий бібліотекар року», «Почесний співробітник бібліотеки», «Кращий працівник місяця», «Кращий молодий спеціаліст».

У бібліотеці здійснюється збір експонатів для музею бібліотеки. Складовою частиною експозиції, присвяченої її співробітникам, стане «Книга пошани бібліотеки», «Фотоальбом персоналій бібліотеки», «Архів публікацій про співробітників у зовнішніх ЗМІ».

У статті розглянуті далеко не повні, а лише найменш затратні міри нематеріального заохочення. Однак навіть їх реалізація сприяє трудовій мотивації бібліотекарів, підтримці продуктивного психологічного клімату в колективі; допомагає зберегти високопрофесійну команду Белгородської ДУНБ.

2. Соціокультурна діяльність бібліотек

Куянцева Л. Юридическое образование – это необходимость / Л. Куянцева // Библиотека. – 2010. – №5. – С. 37 – 38.

17 років тому в Росії був прийнятий Закон «Про захист прав споживачів». В Белгородській обл. робота по створенню умов для забезпечення і захисту прав споживачів, юридична освіта населення стала однією з пріоритетних напрямків діяльності бібліотек.

У Яковлевському районі ця робота ведеться в двох напрямках: юридична освіта молоді та інформування населення району про права споживачів.

Розвиток цієї системи освіти – процес тривалий і складний, що передбачає поступове просування від надання інформації до створення комплексної системи споживчої освіти. На заходах, що проводить центральна районна бібліотека, молодим людям надається можливість засвоїти права споживача, отримати інформацію про якість різних товарів та послуг, що пропонуються на ринку; розглянути конкретні ситуації, в яких може опинитися будь-який покупець. Традиційними стали заняття: «Про що говорить етикетка?», «Стрічаємо за одягом». Напередодні Дня захисту прав споживачів проходять турніри знавців споживчого права. Особливістю останнього – «Грамотний споживач» – стало те, що правильність відповідей команди оцінювало журі, до складу якого увійшли ровесники учасників, переможці районної олімпіади з економіки.

Якість молока та молочних продуктів стала темою обговорення на круглому столі «Куди течуть молочні ріки». Крім теоретичних питань (корисні якості молока, його хімічний склад, технічний регламент на молоко та молочні продукти), учасники круглого столу дослідили 4 види молока, придбаного в магазинах міста. Обрано найсмачніший напій і за допомогою приладів підтверджено, що інформація на упаковці відповідає дійсності.

Якщо в споживчій освіті молоді використовуються, переважно, ігрові та дослідницькі форми роботи, то інформування про права споживачів дорослого населення вимагає інших підходів. Робота в цьому напрямку ведеться, переважно, в традиційній формі: виставки, відкриті перегляди літератури, видання пам'яток, створення різноманітних дайджестів, формування папок-накопичувачів («Захисти свої права», «Обережно: їжа!» тощо). Щорічно в бібліотеках району проходить місячник правових знань «Підвищення правової культури населення». Протягом року бібліотеки беруть участь в двох обласних акціях, спрямованих на споживчу освіту населення: «Споживчі знання – в кожному сім'ю» та «Не купуйся!»

Своєрідним підсумком акції «Не купуйся!» стало вручення «Споживчого кошика» найбільш активному покупцю району. Результатом роботи бібліотекарів можна вважати збільшення числа звернень громадян в службу захисту прав споживачів, відкриття Громадської приймальні по захисту прав споживачів на базі Томарівської модельної бібліотеки.

Павленко В. К. книге и чтению – через досуг и общение / В. Павленко // Библиотека. – 2010. – №4 – С. 61 – 63.

Як зробити, щоб люди не втратили інтерес до читання, щоб бібліотека користувалась популярністю у населення?

Муніципальна інформаційна бібліотечна система (МІБС) м. Томська знайшла для себе відповідь на це питання: необхідно, щоб бібліотеки для відвідувачів стали місцем, де можна цікаво і з користю провести час. Щорічно МІБС реалізує ряд програм і проектів, завдяки чому невпинно розширює свою користувацьку аудиторію, руйнуючи стереотип, що склався в масовій свідомості, ніби бібліотека – це місце, до просто «видають книги».

Третій рік бібліотеки МІБС беруть участь у реалізації міської цільової програми «Старше покоління». Її мета – створення сприятливих умов для задоволення інтелектуальних і культурних потреб, реалізації особистісного потенціалу громадян старшого віку. При бібліотеках створені клуби спілкування, проводяться заходи, присвячені найбільш значущим

календарним святam, тематичні засідання, зустрічі з психологом, медичними працівниками. Організуються кінопокази, зустрічі з томськими письменниками і поетами, творчими колективами. Оформляються виставки, проводяться огляди нових надходжень.

В рамках програми «Соціальна інтеграція» МІБС працює над проблемою реабілітації інвалідів і інтеграцією їх в соціальне середовище. Здійснюється придбання аудіо- і великошрифтових видань, обладнання для прослуховування звукових книг. Важливою частиною програми є проведення культурно-дозвіллевих заходів, що спрямовані на виховання особистості, яка вміє проявляти незалежність від хвороби та обставин.

В рамках Року молоді МІБС розробила загальносистемну програму «Книга. Молодь. Успіх.» для формування позитивного іміджу молоді, що читає, розвитку її творчого потенціалу, активного залучення до читання за допомогою організації культурного дозвілля, виховання патріотизму і громадянської відповідальності. Для того, щоб узнати, чим живе молоде покоління, бібліотеки провели анкетування. Таким чином, виявилось, що молоді подобаються цікаві заходи, де вони можуть не тільки отримати нові знання, а й зустрітись з цікавими людьми, поспілкуватись з ровесниками.

Реалізація програми «Молодь. Книга. Успіх.» велася в чотирьох напрямках: «Молоде покоління читає» (робота з молоддю по залученню до читання якісної літератури), «Молоді обдарування Томська» (робота з молодими талантами), «Молодіжна планета» (організація дозвілля молоді), «Чи легко бути молодим?» (виховання молодого покоління засобами читання). Форми роботи досить різноманітні: огляди книжкових новинок, засідання літературних клубів, літературних та музичних віталень, фотовиставки, виставки творчих робіт, інтелектуальні ігри, засідання кіноклубів, патріотичні бесіди, уроки здоров'я тощо.

Для відновлення інтересу до російської класичної літератури бібліотеками МІБС велася робота за програмою «Літературний простір Росії». Були організовані книжкові виставки, вікторини, ігри та інші заходи, спрямовані на розвиток інтересу читачів до творів російських класиків. В рамках програми відбувся і 10-й щорічний загальноміський конкурс дитячої творчості «Юні таланти старого міста».

Програма краєзнавчого спрямування «Літературний простір міста» була розроблена для популяризації творчості сибірських письменників та поетів, залучення населення до читання творів місцевих авторів. Готується концепт-проект створення муніципальної бібліотеки «Дім літераторів», який має на меті координацію напрямків роботи з томськими письменниками та поетами, проведення заходів з популяризації творів томських авторів і підтримка на Інтернет-сайті МІБС тематичної сторінки, присвяченої їхній творчості.

Краєзнавча програма «Дім, в якому ми живемо», була спрямована на досягнення таких цілей як популяризація історії, культури, традицій народів, що мешкають на території Томської обл., співпраця з національними об'єднаннями міста, створення культурно-дозвіллевого простору, що об'єднує інтереси різних поколінь. Її реалізація йшла на основі двох підпрограм. Перша – «Національна палітра краю», в рамках якої бібліотеки співпрацювали з національними об'єднаннями Томська, організовували культурно-дозвіллевий простір. Друга підпрограма – «Російські свята» – знайомила жителів міста з історією та культурою, символікою російських свят, звичаїв, обрядів, допомагаючи відновити втрачені культурні традиції.

Програми, побудовані на нових, сучасних методах роботи, приваблюють населення Томська до бібліотек, служать утвердженню їхньої соціальної значущості в суспільстві.

3. Інновації в бібліотеках

Гусева Е. Инновации и современное состояние библиотек / Е. Гусева // Библиотековедение. – 2010. – №3. – С. 28 – 31.

Проблеми інноваційного розвитку є значущими в усіх областях життя сучасного суспільства. Бібліотеки, як його складова частина, повинні визначити себе в ситуації, що складається.

Таке позиціонування створює об'єктивні передумови та можливості для розвитку бібліотечної сфери країни. В найбільш загальному вигляді суть інноваційної діяльності полягає в максимізації отримання соціально-економічного ефекту за рахунок підвищення ефективності використання інтелектуального потенціалу. Складність в тому, що інновації розуміються двояк – як процес, діяльність, і як результат, продукт діяльності. В першому випадку це комплекс дій по створенню, впровадженню та використанню якогось нововведення. В іншому випадку це вже впроваджене нововведення, тобто кінцевий результат інноваційної діяльності.

Обов'язковими ознаками інновацій є новизна самої ідеї та її реальне втілення: в практичній діяльності, в нових продуктах, технологіях, послугах. Услід за змінами в суспільному та культурному житті бібліотеки почали позиціонувати себе як соціокультурний інститут, що змінився, заклад, що відповідає сучасним вимогам. Видається, що, на відміну від економічних, інновації в бібліотечно-інформаційній сфері мають свою специфіку, але чіткого їх розуміння і навіть «загального», ухваленого спеціалістами визначення бібліотекознавством не вироблено. Не уточнені їх специфічні особливості, не позначені сфери і межі застосування, основні форми реалізації інновацій в бібліотеках, хоча окремі спроби вже здійснювались. За впливом на різноманітні області практичної діяльності бібліотек можна виокремити декілька груп інновацій.

Організаційно-управлінські включають в себе впровадження нових форм і методів організації, регламентації діяльності, зміни у складі функцій підрозділів бібліотеки, окремих співробітників.

Наступною групою є економічні інновації – зміни в сфері планування, ціноутворення, оплати праці, критеріїв оцінки результатів діяльності всієї бібліотеки в цілому та окремих співробітників.

Ще одна група – техніко-технологічні інновації, які передбачають впровадження нових технологій, засобів виробництва бібліотечних послуг.

Уже склалися основні тенденції інноваційних підходів в практичній бібліотечній діяльності. По-перше, це перенесення (запозичення) – тобто пряме перенесення зразків якоїсь інноваційної діяльності в умови іншої бібліотеки. По-друге, це певний «винахід», «акт творчості», «ідея», тобто незапланована, спонтанна, але підхоплена, реалізована і розтиражована ініціатива. По-третє «трансформація», що розуміється як впровадження інноваційних моделей, адаптованих для конкретної бібліотеки. Якщо інновація – це впроваджений зразок діяльності, продуктів, послуг, що має якісною характеристикою абсолютну або відносну новизну, виходить за рамки засвоєних традицій, виводить професійну діяльність на принципово покращений або якісно новий рівень, то такий підхід дозволить уловити відмінність інновацій від інших, багато в чому споріднених понять, таких як «нововведення», «новаторська ідея», «креативна творча діяльність».

Інноваційна діяльність бібліотек потребує ефективного управління, тобто використання знань, умінь, методів, засобів і технологій з метою досягнення або перевищення очікувань учасників інноваційного процесу. Дуже важливим завданням є вироблення єдиного підходу до

місця бібліотек в сфері культури конкретного регіону. В контексті цієї проблеми можна отримати відповіді на питання: «Чи не відбувається перенасичення простору бібліотеками; скільки і яких бібліотек потрібно сучасному суспільству (місту, селу)?» та «Наскільки доступні (фізично, віртуально) повинні бути бібліотеки?», що дає можливість створити типовий проект (модельний стандарт) сучасної бібліотеки.

Цікавою і потенційно інноваційною є проблема «Бібліотека як інформаційна інфраструктура промисловості та бізнесу». Потребують розробки також ризики інноваційного розвитку бібліотечної сфери, серед яких, крім «традиційних ризиків» будь-якого інноваційного проекту, можна вказати:

- «недостатній» імідж бібліотеки в очах влади та суспільства;
- брак кваліфікованих і мотивованих кадрів;
- недостатнє обґрунтування актуальності, значущості і ефективності пропонованих новацій, неухвага до «відкладених» і «опосередкованих» наслідків впровадження будь-якого нововведення в бібліотечну практику.

Теоретична розробка і практичне застосування інновацій необхідні для перетворення бібліотек в учасників процесу нарощення духовного, інтелектуального, культурного, економічного потенціалу країни, що можливо лише при задовільному вирішенні вже наявних проблем і уваги до тих, що тільки намічаються.

Таращенко А. Технологія прорыва и успеха / А. Таращенко // Библиополе. – 2009. – №11. – С. 9 – 12.

Сьогодні ведеться багато дискусій у професійному середовищі навколо і з приводу бібліотечної інноватики: що це таке і навіщо вона потрібна.

Інновація – це інструмент, за допомогою якого реалізується стратегія бібліотеки. Навіть найменша сільська бібліотека може багато чого зробити для населення з урахуванням дійсності, що ускладнилася, сприяючи соціалізації особистості, позитивним змінам в місцевій спільноті. Соціалізуюча роль наших установ, в т.ч. і сільських, полягає в підготовці людини до життя в інформаційному соціумі і далі в суспільстві знань шляхом виховання в населення інформаційної культури і здійснення інформаційного супроводу індивіда в різні періоди життя. Таким чином, в професійній бібліотечній діяльності відбувається злиття інформаційної і соціалізуючої функцій.

Виїзний учбово-методичний центр відділу бібліотечного розвитку Томської ОУНБ ім. О. С. Пушкіна розробив курс «Інноваційні форми бібліотечного обслуговування», яким охопив майже всі райони області. В рамках учбового курсу особливий наголос робиться на вивченні змістовних (продуктних і сервісних) інновацій, організацію асортиментної практики вироблення стратегії покращення «бібліотечного виробництва». Приділяється велика увага різноманітним видам маркетингової діяльності, пов'язаним зі створенням нових сервісів, аналізом базових потреб користувачів, вивченням попиту на бібліотечні послуги і продукти.

З учасниками семінару проводиться моделююча гра «Твоя бібліотека – твій стиль». Її завдання – модернізувати заклад згідно з власною уявою про ідеальну бібліотеку, створити образ успішної бібліотеки і надати список її послуг, сервісів і продуктів, які б відрізняли її – тобто зайнятися асортиментною політикою.

У програму семінару включено розгляд передової практики бібліотек Томської області, а також за допомогою методу case-study (аналіз конкретних ситуацій) учасникам пропонується проаналізувати інформацію, оцінити її, сформулювати дії по впровадженню інновації. Логічним

продовженням курсу «Інноваційні форми бібліотечного обслуговування» став одноденний семінар-тренінг «Просування бібліотечних послуг» (брендові технології в бібліотеці). Він був спрямований на вивчення основ брендкових технологій і можливостей їх застосування, на придбання навичок просування бібліотечних продуктів, послуг і сервісів в культурне середовище; на визначення інструментів, необхідних для здійснення задач брендингу.

Брендинг називають технологією 21 століття. Його задача – створення бренду та його просування. Брендом називають добре відому торгову марку, що завоювала свою долю ринку і отримала визнання користувачів. Бренд з'являється тоді, коли з'являється конкуренція – за сфери впливу в соціокультурному просторі, фінанси, аудиторії. Мета бренду в культурі – підвищення ролі в очах місцевої спільноти, гарантія стабільності, успіх в конкурентній боротьбі, засіб впливу на розвиток території. Брендінг – це технологія досягнення визнання, популярності, успіху. Тренінг – найбільш зручний формат навчання по створенню і просуванню бренду. В процесі колективної роботи в групах, мозкового штурму і підключення творчої енергії готуються нестандартні творчі проекти, генеруються ідеї. Учасники тренінгу заповнюють готові форми-матриці, в яких послідовно вказуються процеси створення бренду.

Нові курси розраховані на тих, хто хоче змін і оновлень. Хто хоче бачити більше, знаходити скоріше, вирішувати ефективніше, жити яскравіше.

4. Популяризація читання

Богаєва Г. «Бібліотека под зонтиком»: летний вариант / Г.Богаєва // Библиополе. – 2010. – №5. – С. 34 – 35.

В серпні та вересні 2009р. Бібліотекарі ЦМБ м. Заринська (Алтайський край) влаштували пересувний читальний зал на центральному майдані міста.

Заринська ЦМБ в 2009 р. виписувала біля 400 найменувань журналів, біля 100 найменувань газет. Відомо, що підлітки і молоді люди влітку вільний час переважно проводять на вулиці, відвідуваність бібліотек в цей час знижується. Тому бібліотекарі вирішили влаштувати пересувну бібліотеку, розташували її біля пішохідної вулиці. Будь-який бажаючий міг скористатися послугами «Бібліотеки під парасолькою». Мета проекту – за допомогою періодичних видань розширити інформаційний кругозір молоді, максимально наблизити бібліотеку до читача, стимулювати суспільний інтерес до книги та читання.

Бібліотека була створена за допомогою збірних стопок для журналів і набору пластикових меблів. Над столами – великі парасольки від сонця з написаною назвою проекту і емблемою крайової цільової програми «Молодь Алтаю». Бібліотека працювала по вівторках і четвергах з 14 до 18 год. За день бібліотечний майданчик відвідували понад 40 осіб. Загальна кількість відвідувачів за весь час роботи – біля 300. За день видавалось 70 – 80 екземплярів періодичних видань, всього – біля 500. Своєрідність проекту – в його компактності, де зовнішня реклама (футболки та бейсболи на співробітниках бібліотеки зі словами «Читати престижно») підкріплює значення акції. До інформаційного циклу увійшли: запрошення до «Бібліотеки під парасолькою», закладки-пам'ятки для молодих батьків, яскраві закладки-запрошення до Центральної міської бібліотеки з інформацією про новинки художньої літератури.

Особливою популярністю користувався читальний зал у молодих батьків, що читали разом із дітьми. Ідея проекту дуже сподобалась жителям міста, які дякували бібліотекарям, бажали успіхів, висловлювали свої пропозиції та побажання. «Бібліотека під парасолькою» стала знаменною подією в культурному житті м. Заринська.

Кубракова Т. Наш вибор – в пользу книги / Т. Кубракова // Библиополе. – 2010. – №7. – С. – 11.

Проект «Урал, що читає, – справжня Росія», ініційований бібліотеками Челябінської області в рамках Року читання, став переможцем Всеросійського конкурсу проектів та ідей з реалізації Національної програми підтримки та розвитку читання.

Завдяки Року читання новим змістом наповнилася діяльність бібліотек, яка стала більш соціально орієнтована, наближена до інтересів та запитів читачів та соціуму. Цікаві проекти «Шукаємо читача», «Автор тижня», «Вибір читача» реалізує відділ «Юність» ЦМБ м. Снежинська. Читач голосує за книгу, що сподобалась, у відділі або на сайті бібліотеки. Щомісячно визначається книжковий рейтинг абонементу, який являє собою список з 15 книжок, що набрали найбільшу кількість голосів. Список доповнюється книжковою виставкою «Вибір читача: кращі книги місяця». Втілення бібліотечних проектів неможливе без соціального партнерства з місцевими адміністраціями, депутатським корпусом, закладами культури, громадськими та благодійними організаціями, представниками бізнесу, ЗМІ.

Наприклад, проект, спільний з міською письменницькою організацією, – «Центр магнітогорської книги» при бібліотеці ім. М. Люгаріна надає укладацьку, редакційну допомогу у виданні книг магнітогорських авторів. Більша частина цих видань залишається в бібліотеці, а також розповсюджується по бібліотеках області. На базі Бібліотеки Крашенинникова реалізовано проект «7-річчю бібліотеки – 7 тисяч книжок». В рамках проекту «Читаюча Магнітка» (ЗМІ та бібліотеки в єдиному просторі) щотижня надходить інформація про бібліотеку, книги в періодичних виданнях міста, на ТБ. Багато зусиль для зміцнення громадських зв'язків докладають бібліотекарі ЦБС м. Златоуста. Тут реалізуються проекти: «Діалог часів: креативні технології в масовій роботі з просування класичної літератури», «Молодь, що читає, – інтелектуальний ресурс міста».

Розширення кола читання – найважливіший напрямок ЦБС області. В бібліотеках з'являються нові групи читачів. Так, в Увельській ЦРБ розпочалась робота з групою умовно засуджених. Для них, спільно з РВВС, розроблена програма інформаційно-правової підтримки «Знайти стежинку до серця», щомісячно проходять зустрічі у формі слайд-бесід, бесід-діалогів, годин інформації, вечорів, презентацій книг. Велику увагу бібліотекарі приділяють групі молодих батьків. Відкриваються клуби молодих мам, «Мамині школи».

Бібліотекарі області використовують нові форми і впевнено виходять за рамки своїх закладів, працюючи під девізом «Бібліотека поза стінами». У м. Киштимі спільно з відділом народної освіти проведений «Фестиваль весни та читання». Тут організовано волонтерський рух: молоді люди отримують від ЦМБ інформацію про кращі книги, підручники і ведуть просвітницьку роботу в молодіжних аудиторіях. Щорічно в День міста в міському парку працює «Бібліотечний дворик», де проводяться зустрічі, акції, ігри; демонструються виставки і перегляди книг та періодичних видань.

Проект «Книжковий десант» (в рамках районної програми «Читання – спосіб життя»), розроблений Чебаркульською ЦРБ, передбачає бібліотечне обслуговування жителів сіл, що не мають стаціонарних бібліотек за допомогою інформаційного автобусу із циклом масових заходів, організацією пунктів видачі на робочих місцях, створення пересувних читальних залів, виїзних бібліотечних майданчиків. Затребуваною формою залучення читачів до бібліотеки стали акції «Читаючий педагог – приклад для школяра», «Із рук в руки, від серця до серця», «Закладка в подарунок».

Бібліотекарі м. Трьохгорного практикують складання рекомендаційних списків літератури для різних груп користувачів у вигляді оригінальних закладок: «Літнє читиво»: «Читаємо на пляжі», «Читаємо в дорозі», «Давай по місту поблукаємо», «Коли за вікном негода». Великою подією стала святково-рекламна акція бібліотеки №5 м. Златоуста «Час читати!» у формі

ярмарку, на якому демонструвались «бібліотечні товари та послуги». ЦБС м. Челябінська стала ініціатором бібліотечної, книжкової реклами на транспорті (акція «Читаючий тролейбус»). А, наприклад, в м. Нязепетровську була проведена акція «Читаючий автобус»: організовано роздачу рекламної продукції, огляд книжкових новинок, коротке знайомство з історією об'єктів на маршруті. Пасажири взяли участь у вікторині «Ерудит», прослухали вірші місцевих авторів; в автобусі працювала «народна бібліотека». В області набула подальшого розповсюдження акція «Буккросинг». Бібліотекарі оцінили також ефективність використання нової форми просування книги – «Одне місто – одна книга», «Один автор – один район».

Стало традицією проведення щорічних благодійних акцій з метою поповнення книжкових фондів: «Книгу – в подарунок бібліотеці», «Подаруй бібліотеці книгу письменника-класика», «Заміна втрачених книг – нова книга», «Книга – з рук автора», «Читач – бібліотеці, бібліотека – читачу». На базі Нагайбанської ЦРБ відкрився пункт прийому та продажу уживаних шкільних підручників (10 відсотків від вартості підручника йде на користь бібліотеки).

Бібліотеки області знаходять важелі стимулювання читацької активності шляхом проведення чисельних конкурсів. Це, наприклад, конкурс творчих робіт «Щастя бути читачем», конкурс на кращий плакат, відеоролик «Читати – це круто», конкурс «Найчитаюча вулиця», конкурс мультимедійних презентацій «А молодь – читає». Масова робота займає провідне місце в обслуговуванні різноманітних груп користувачів. Пріоритетними залишаються заходи патріотичного, духовно-морального виховання, еколого-краєзнавчого напрямку. При муніципальних бібліотеках області працюють центри, салони інтелектуального читання. В своїй практиці бібліотекарі все частіше використовують інтерактивні, діалогові форми, комп'ютерні технології для просування книги (слайд-бесіди, електронні презентації).

Книжкова виставка – основна форма наочного інформування. Останнім часом вона набула нетрадиційних форм: виставка-дебют, виставка-пошук, виставка-сюрприз. Виставка-портфоліо «Молодий Уфалей читає» була оформлена в ЦРБ м. В.Уфалея. В центрі експозиції – планшети-персоналії про кожного з десяти кращих читачів: фото, коротка неформальна характеристика, рід занять, захоплення, читацькі пристрасті, анкета, книги з читацького формуляру.

Просуваючи книгу та читання, бібліотеки області постійно вивчають думку користувачів, проводять соціологічні дослідження: «Поговоримо про читання», «Російська класика і я», «Що читає ваша сім'я», «Читач і періодика в бібліотеках», «Який я читач?», «Бібліотека очима читачів», «Образ сучасної бібліотеки в свідомості жителів м. Киштіма», «Що читаєш, молодь?». Міністерством культури області затверджена «Єдина афіша основних заходів по просуванню книги і читання в ЦБС Челябінської області на 2010 рік».

Яруничева О. На одной волне: год молодежи в Тольяттинской библиотечной корпорации / О. Яруничева // Библиотечное дело. – 2010. – №15. – С. 31 – 34.

На початку 21 століття підлітки читають «не те» і «не так». Змінюються практично всі характеристики молодіжного читання: статус, тривалість, характер, гендерні переваги, спосіб роботи з друкованим текстом, репертуар читання, мотиви і стимули читання, улюблені твори.

Наприкінці 2008р. була розроблена і схвалена програма «Рік молоді в Тольяттинській бібліотечній корпорації». Кожна бібліотека з 20, що входять до її складу, обрала такі заходи, що дозволили б провести їх якісно та ефективно, виходячи з наявних ресурсів. На початку 2009 р. стартувала акція «10 книг, що приголомшили вас». Жителі міста у віці від 15 до 30 років обирали книги, що змусили їх змінитись, подивитись на світ і себе іншими очима. Протягом року в бібліотечній корпорації проходили «книжкові вихідні». Це день інформаційно-пізнавального відпочинку для молоді, кожен – за індивідуальною програмою. Для майбутніх

воїнів проходила акція «Армійський альбом», присвячена цьому своєрідному і популярному жанру народної культури.

Напередодні дня народження засновника міста В. М. Татищева пройшли Татищевські читання – «Стежинками минулого». Кульмінацією заходу стала презентація «Календаря знаменних і пам'ятних дат Тольятті на 2009» з екскурсією по місту і оглядом визначних пам'яток, установ, що відмічають ювілеї в цьому році. Напередодні Дня Перемоги в корпорації проходила акція «Лист ветерану». В своїх листах молодь висловлювала власне відношення до подвигу солдатів Великої Вітчизняної, зверталась до них зі словами вдячності.

Третій рік в Тольятті проходить бібліофестиваль, що, зазвичай, приурочений до Дня міста. Бібліотекарі і читачі проходять святковою колоною по головних вулицях міста із квітами, плакатами, транспарантами; звучить інформація про роботу бібліотек, вітання на адресу кращих бібліотечних працівників, рекламні лозунги тощо. В Рік молоді програма бібліофестивалю була побудована таким чином, що головними учасниками і героями свята стали молоді тольятинці. Пройшло нагородження «Суперчитачів»; волонтери провели акцію «Настав час читати» – колективне читання на лавочках парку. Тут же розміщувались міні-бібліотечки, книги з яких можна було взяти додому.

Літні читання в корпорації стали вже традиційними, міняється тільки їх тематика. В 2009 р. це «Рідному краю присвячую». Пошук відповідей на питання вікторини першого етапу задав швидкий старт. Другий етап спонукав підлітків до читання творів місцевих авторів, пошуку найбільш виразних рядків, що краще запам'ятовуються, їхньої оцінки. Потім пропонувалося висловлювати свої враження про літературні процеси в краї, про книги, що були прочитані.

В кінці серпня в ЦРБ ім. Татищева стартувала кільцева виставка «Бібліотека покоління NEXТ». Вона об'єднала електронні ресурси корпорації і представляла електронні словники, довідники, енциклопедії, видання по бізнесу, економіці, праву; аудіокниги. В День Росії стартував конкурс «Твій символ», що складався з двох номінацій. В першій необхідно було висловити своє відношення до символіки держави і свого міста; в другій пропонувалося зобразити герб своєї сім'ї, роду або іншу індивідуальну символіку і дати їй обґрунтування.

В корпорації більше 5 років працює громадська організація молодих бібліотекарів «Інтеграція». Молоді професіонали активно беруть участь в щорічних форумах, конференціях, конкурсах «Молоді в бібліотечній справі». Щорічно в корпорації проходить конкурс професійної майстерності, відмічається День корпорації. В цей день бібліотекарі виїжджають на природу, щоб в неформальній обстановці підвести підсумки роботи, виявити кращий колектив року в номінації «Браво» і кращого бібліотекаря – в номінації «Профі».

Рік молоді справдив надії бібліотекарів: молодим цікаво приходити до бібліотеки, брати участь у заходах. Необхідно вести пошук інноваційних підходів до рішення задач відродження інтересу до читання. Пропонуються, зокрема, такі підходи:

- розширення спектру носіїв літературних творів (електронні книги, аудіовидання);

- формування рекомендаційної системи, референтної індивідуально для кожної людини. Наразі, в період «культурного перелому» головним джерелом інформації стають інтернет-технології, що дозволяють формувати «тісне коло» для кожного користувача системи, не обмежене соціально-територіальними факторами, яке є індивідуальним і референтним для нього.

- запровадження ігрових і комунікаційно-ігрових форм популяризації читання (літературних конкурсів, вікторин тощо).

Сьогодні бібліотечне обслуговування молоді характеризується поєднанням традиційних та інноваційних прийомів, методів, форм. Найбільш яскраво в діяльності бібліотек представлені послуги організації бібліотечного спілкування, що підтверджує висновок про те, що бібліотека в роботі з юнацтвом виступає в першу чергу як центр дозвілля та спілкування.

5. Методична робота бібліотек. Безперервна професійна освіта.

Белякова Л. Учимося створювати презентації / Л. Белякова // Библиотека. – 2010. – №5. – С. 42 – 45.

Конкурс електронних презентацій «Книга-бестселер» на кращу рекламу книги сучасного автора, проведений в ЦБС Автозаводського району м. Н. Новгород, дав співробітникам бібліотек імпульс до засвоєння нових технологій.

Методична служба ЦРБ розробила пам'ятку «Вчимося створювати презентацію». Навчання проходило в два етапи: перший – коротка теоретична частина і початковий практикум для невеликих груп в 5-7 осіб. Другий етап – індивідуальні практикуми для бібліотекарів. Конкурс показав чудові результати. Всі працівники зробили для себе висновки – треба вчитися маркетингу, якісній, сучасній рекламі.

Наступний районний конкурс презентацій «Моя бібліотека» був направлений на формування цілісної і позитивної уяви у населення про роботу бібліотеки як соціокультурної установи. Попередньо перед конкурсом для ведучих спеціалістів була проведена консультація. В професійному виданні – щоквартальнику Автозаводської ЦБС «Бібліотечно-інформаційний калейдоскоп» – вийшла стаття «Як презентувати свою роботу і схилити до себе партнера». 7 з 9 «дорослих» бібліотек ЦБС взяли участь в конкурсі. Ближче за всіх до створення цілісного, привабливого образу бібліотеки опинилась бібліотека ім. М. Ю. Лермонтова. В своїй електронній презентації їй вдалося продемонструвати можливості бібліотеки в плані обслуговування населення, надання нових інформаційних і сервісних послуг, показати соціокультурну діяльність, розкрити ведучу тему роботи – сімейне читання.

Час диктує нові теми та ідеї для конкурсів. Програмно-проектна діяльність бібліотек – не данина моді, а необхідність. Тому темою наступного конкурсу «Є ідея» стала розробка однієї продуктивної для даної бібліотеки ідеї і оформлення її в проект. Були виявлені конкретні задачі: навчити ведучих спеціалістів створювати проекти, правильно їх оформлювати, подивитись на свою діяльність «свіжим поглядом». 46 бібліотекарів постигали секрети успіху проектної діяльності на методичному дні, в програму якого увійшла теоретична консультація «Технологія розробки проекту», докладна розповідь-аналіз про впроваджені проекти ЦБС, огляд «Бібліотечні проекти в професійній періодиці». Всі учасники отримали пам'ятку «Структура основних розділів проектної документації», список статей «Вчимося писати бібліотечні проекти».

На конкурс був представлений 21 проект від усіх структурних підрозділів ЦБС, навіть від служби кадрів. Журі конкурсу оцінювали проекти за п'ятьма критеріями:

- актуальність і значущість ідеї, теми;
- можливість її реалізації і передбачувана результативність;
- розкриття теми в проекті;
- правильність оформлення документації;

- виправданість фінансових вкладень.

Ідеї проектів були від найнесподіваніших до цілком прогнозованих: «Відродження традицій сімейного читання», «Школа успішного бібліотекаря» (створення системи психологічної допомоги бібліотекарям), «Створення музею іграшок народів світу», «Співдружність» (інформаційна допомога педагогам та медичним працівникам на місцях), «Як пройти в бібліотеку?» (зовнішня реклама бібліотеки), «Бібліоняня» (нова послуга по організації дозвілля дітей дошкільного віку), «Ніч у виставковій залі» (культурно-освітня акція), «Його ім'я носить бібліотека» тощо.

Організатори зробили для себе головний висновок – такі конкурси професійної майстерності необхідні. Вони допомагають засвоювати нове, показати себе, порівняти свою роботу з діяльністю колег, проявити творчість і рухатися вперед.

Елисеєва Т. Четыре «И», три «К», или Методическая служба non-stop: Субъективные заметки об объективно значимой работе / Т.Елисеєва // Библиотечное дело. – 2010. – №11. – С. 24 – 26.

Колись в пресі дуже активно обговорювалось питання необхідності та доцільності методичної служби в бібліотеці, обов'язків методиста, суті методичної діяльності.

Багаторічний методичний досвід в Челябінській обласній бібліотеці для юнацтва дозволяє автору статті визначитися з принциповою позицією щодо цієї проблеми. Методист – це, в першу чергу, консультант і помічник, а якщо і керівник, то, перш за все, той, хто пояснює: «Як, Чому і Навіщо». Методист територіальної ЦБС і сьогодні, як у примовці, «і швець, і жнець...». Він добре знає професійний і творчий потенціал бібліотекарів, має чудову можливість на практиці втілювати свої ідеї, апробувати нові форми бібліотечного обслуговування. Він у повному обсязі володіє інформацією про стан бібліотечного обслуговування в ЦБС, бачить перспективи і шляхи розвитку, просуває досягнення бібліотечної науки і практики, вчиться сам і вчить інших.

Визначаючи задачі методичної служби, Є. А. Фенелонов вказував, що основним напрямком методичної діяльності повинно стати «поєднання зменшення управлінсько-регламентуючих і контролюючо-інспекторських функцій та посилення роботи по насиченню бібліотек досягненнями науки та передовим досвідом».

Чого сьогодні найбільш потребують бібліотечні спеціалісти? Свіжої інформації і знайомства з новим досвідом бібліотечного обслуговування. Тому в Челябінській обласній юнацькій бібліотеці роблять акцент на виявлення та трансляцію кращого світового, російського і регіонального досвіду роботи з молодими користувачами. Затребувані такі теми як «Читання в молодіжному середовищі: ідеї і технології», «Вчимося розуміти один одного: виховання толерантності у молоді», «Організація бібліотечного простору як засіб залучення молоді до бібліотеки» тощо.

Всі консультації співробітників організаційно-методичного відділу ОЮБ супроводжуються мультимедійними презентаціями з використанням аудіо- та відеоматеріалів і проходять у форматі інформаційного міксту або дайджесту, віртуальної мандрівки і т. ін. Двічі на рік виходить інформаційний дайджест з досвіду роботи бібліотек «Бібліотеки – молодим: досвід роботи бібліотек з молоддю». Щоквартально друковані книжкові закладки, буклети, рекомендаційні списки знайомлять бібліотекарів області з кращими художніми творами сучасних авторів, що дозволяє їм більш адресно і якісно вести комплектування своїх фондів.

Ефективним засобом удосконалення діяльності бібліотек залишається методичне консультування під час виїздів в ЦБС області. Його мета – моніторинг стану бібліотечного обслуговування для надання бібліотекам направленої методичної допомоги, виявлення інновацій в роботі; трансляція російського та зарубіжного бібліотечного досвіду. В 2010 р. була відновлена і така форма як день професійного спілкування з колегами з районних ЦБС.

Сьогодні, як і раніше, методисти займаються і дослідницькою, і аналітичною, і інформаційною діяльністю, підвищенням кваліфікації і т.ін. Функції методичної діяльності залишились колишніми, але наповнились новим змістом, в першу чергу завдяки застосуванню інформаційних технологій. Соціальні мережі, блоги, форуми, віртуальні методичні служби дають можливість звернутись за консультацією до метрів бібліотечної справи, познайомитись з досвідом колег; а на свої сайтах – розповісти про цікаві події своєї бібліотеки.

Заступник директора з методично-інноваційної діяльності ЦДБ ім. О. С. Пушкіна м. Сарова Нижньогородської обл. Т. М. Плохотник виділяє три основні якості методиста дитячої бібліотеки – три «К»: компетентність, креативність, контактність. Погоджуючись з тим, що ці якості потрібні сучасному методисту, автор статті додає ще чотири «І»: інтерес, інтуїцію, ініціативність, інноваційність. Продовжуючи цей своєрідний методичний алфавіт або «азбуку якостей» сучасного методиста, можна додати ще «А» – авторитет, «Б» – безвідмовність в методичній допомозі, «В» – вірність професії тощо.

Методист – це не просто бібліотечний спеціаліст. Це постійна самоосвіта, постійний пошук цікавого досвіду, генерація власних ідей і перетворення їх у практику, вміння запалити ідеєю і не боятись відповідальності. Саме тому, які б зміни не відбувались в бібліотечній справі, методисти будуть необхідні і затребувані, як аналітики, новатори, пасіонарії.

Рязанцева Л. Портфоліо, или Как оценить, на что ты способен / Л. Рязанцева // Библиополе. – 2009. – №12. – С. 31 – 32.

В останні роки почались інтенсивні пошуки нових альтернативних форм контролю і оцінки професійних досягнень. Однією з них стало портфоліо.

Портфоліо – це засіб накопичення, фіксування оцінки індивідуальних досягнень за певний період. Основне завдання портфоліо – «показати все, на що ти здатний». Найважливішими функціями портфоліо є:

- аналітична (аналізує і узагальнює роботу спеціалістів);
- накопичувальна (відображає особисті досягнення, в т.ч. спектр творчих робіт);
- модельна (відображає динаміку професійного розвитку, демонструє стиль роботи);
- мотиваційна (заохочує результати діяльності);
- рекомендаційна (представляє особистість при зміні роботи).

Паперовий варіант портфоліо пред'являється у вигляді теки з документами, електронний – у вигляді файлів на магнітному носії. Подібне портфоліо може бути створено у формі електронної презентації, веб-сайту. Наразі не існує єдиних стандартів і вимог по організації і оформленню бібліотечних портфоліо. Кожен бібліотекар сам обирає вид і структуру свого портфеля, вирішує,

які документи і праці, в якому порядку до нього включати. Важливо, щоб бібліотекар проаналізував свою роботу, власні успіхи; узагальнив і систематизував бібліотечні досягнення, об'єктивно оцінив свої можливості і побачив способи подолання труднощів.

Як варіанти моделей портфоліо можуть бути:

- портфоліо презентаційне (колекція кращих робіт бібліотекаря);
- портфоліо досягнень, коли акцент робиться на документи, що підтверджують успіхи діяльності в тій чи іншій сфері;
- портфоліо тематичне, коли акценти розставлені на тематично відокремлені творчі роботи в одній чи декількох сферах діяльності;
- портфоліо комплексне включає в себе елементи перерахованих видів і є найбільш ефективним.

Структура комплексного портфоліо може складатися з 6 розділів. Це – титульний лист, де вказується назва закладу, особисті дані бібліотекаря, адреси, телефони тощо. Другий розділ – візитна картка, що розкриває особистість володаря портфоліо (фото, автобіографія, резюме, цілі і задачі професійної діяльності, інформація про освіту, стаж, професійні та громадські інтереси). Наступний розділ – творче досє, до якого входять: дослідницькі роботи, проекти, програми клубів, індивідуальна та масова робота, довідково-інформаційна діяльність, застосування інформаційних технологій, розробка бібліотечної продукції, мультимедійні продукти. Розділ, що має назву «Освітній колектор», включає документи про підвищення кваліфікації, результати атестацій, тестувань, роботу в методичних об'єднаннях, участь в заходах навчального характеру, професійних та творчих конкурсах, роботу по узагальненню і розповсюдженню передового досвіду. «Банк особистих досягнень» включає сертифіковані (документовані) свідоцтва бібліотечних досягнень, що відображаються у заохоченнях та нагородах (вчені ступені, почесні звання, грамоти, листи подяки, гранти, сертифікати, свідоцтва, дипломи конкурсів та інші документи). Портфоліо відгуків включає відгуки керівництва різних рівнів, колег, читачів про роботу бібліотекаря, оцінку результатів його праці; тести, рецензії на авторські матеріали, рекомендаційні листи та ін.

Автор пропонує свій варіант презентаційного портфоліо, тому що він найбільш підходить для оформлення конкурсних матеріалів:

- портфоліо портрет;
- портфоліо робіт;
- портфоліо досягнень.

До критеріїв оцінки портфоліо слід віднести:

- системність і регулярність самомоніторингу;
- націленість автора на самовдосконалення;
- якість викладення матеріалу;
- наочність результатів роботи;

- достовірність та об'єктивність;
- акуратність та естетичність оформлення;
- творчий підхід до створення портфоліо;
- глибину та практичну вагомість матеріалу.

Грамотно створене портфоліо відповідає, в першу чергу, на питання «Як?» і тільки потім на питання «Що?». Метод портфоліо, відображаючи еволюцію професійної діяльності спеціаліста, дозволяє самостійно проаналізувати і узагальнити свою роботу, встановити її результативність і зробити відповідні висновки, розвинути навички рефлексії (самооцінки), оцінити рівень досягнень, виявити цінний досвід для розповсюдження, побачити перспективи власного професійного росту і подальшого розвитку бібліотек.